

การดำรงอัตลักษณ์และความทรงจำร่วมจากวรรณกรรมจีน
สำหรับการแสดงจิวแต้จิวในสังคมไทย¹

The Maintenance of the Chinese Identity and Collective
Memory from Teochiu Chinese Opera Literature in Thailand

อรอนงค์ อินสาอาด²

Onanong Insaard²

²คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

²Faculty of Humanities and Social Sciences

²มหาวิทยาลัยขอนแก่น

²Khon Kaen University

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ศึกษาวรรณกรรมจีนในการแสดงจิวแต้จิวปัจจุบัน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวรรณกรรมและประเภทของวรรณกรรมจีนที่ใช้แสดงจิวแต้จิวในสังคมไทย และวิเคราะห์การดำรงอัตลักษณ์และความทรงจำร่วม โดยใช้วิธีการวิจัยโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากคณะจิวจำนวน 3 คณะ คือ คณะชิงตงเจี่ยสูงเฮี้ย คณะไ่ว่หย่งฮง และคณะเล่าซาเจี่ยสูง ผลการศึกษาพบว่า ปัจจุบันทั้ง 3 คณะ มีการนำวรรณกรรมจีนมาใช้เป็นบทละครแสดงจิว แบ่งประเภทของเนื้อเรื่องวรรณกรรมจีนเป็น 2 ประเภท คือ เรื่องจากประวัติศาสตร์และพงศาวดาร และเรื่องจากนิทานพื้นเมืองแต้จิว การเรื่องจากนิทานพื้นเมืองแต้จิวมาแสดงเป็นจำนวนมากในปัจจุบันเช่นนี้ แสดงให้เห็นถึง

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง "วรรณกรรมจีนในจิว" ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ประจำปีงบประมาณ 2561

การพยายามธำรงอัตลักษณ์ของชาวจีนแต้จิ๋วโดยการผลิตซ้ำความทรงจำเกี่ยวกับ
วรรณกรรมจีนแต้จิ๋ว ซึ่งเป็นสิ่งผู้ชมรับรู้ร่วมกัน ซึ่งมีส่วนทำให้เกิดความรู้สึกว่าตนเป็น
อันหนึ่งอันเดียวกัน ชาวจีนแต้จิ๋วได้สร้างอดีตของตนผ่านความทรงจำร่วมคือการอนุรักษ์
จิ๋วแต้จิ๋วให้เป็นศิลปะการแสดงที่เป็นสายใยยึดโยงทุกกิจกรรมของชาวจีนแต้จิ๋ว

คำสำคัญ : การธำรงอัตลักษณ์, ความทรงจำร่วม, วรรณกรรมจีน, จิ๋วแต้จิ๋ว

Abstract

This research focuses on Teochiu Chinese opera literature today. It is aimed at investigating the literature and type of Chinese literature used to perform Teochiu Chinese opera in Thailand and analyzing the maintenance of the Chinese identity and collective memory. Data were collected from in-depth interviews with three traditional Chinese opera groups, namely Sing Dong Zhia Soong Hia, Wai Yong Hong, and Lao Sa Zhia. Results of the study indicate that all of these three Chinese opera groups use Chinese literature in their performance of traditional Chinese opera. The Chinese literature used to perform Chinese opera can be classified by their contents into two categories: historical records and annals; and Teochiu folktales. An adaption of many Teochiu folktales into Chinese opera performances today shows that there is an effort to maintain Teochiu identity by means of reproduction from memory regarding Teochiu literature, which is jointly perceived by the audience and gives them a feeling of unity. Teochiu people have produced their past through their collective memory, which is preservation of Teochiu Chinese opera as a performance art that connects all activities of Teochiu people.

Keywords : The Maintenance of the Chinese Identity, The Collective Memory, Chinese literature, Teochiu Chinese Opera

บทนำ

สังคมไทยเป็นสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมเป็นผลจากการรับวัฒนธรรมชนชาติอื่นนำมาปรับประยุกต์ให้สอดคล้องกับการดำรงชีวิตของตน และหนึ่งในวัฒนธรรมที่มีการรับเข้ามาคือ วัฒนธรรมจีนซึ่งมีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของชาวไทยเป็นเวลายาวนาน เกิดจากการอพยพมาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยและส่งผลให้การผสมผสานกับวัฒนธรรมไทยได้อย่างกลมกลืน รวมถึงศิลปะการแสดงในสังคมวัฒนธรรมแบบจีน เช่น จั๋วละครจีนโบราณ หรือ อูปรากกรจีน (Chinese opera) ได้เข้ามาเผยแพร่และมีพัฒนาการอยู่ในสังคมไทยมาเป็นเวลานาน เป็นการแสดงเรื่องราวที่ผสมผสานการขับร้องและการเจรจาประกอบกับลีลาท่าทาง เนื้อเรื่องนำมาจากวิถีชีวิตชนบทประเพณี นำข้อมูลพงศาวดารและประวัติศาสตร์มาดัดแปลงเป็นบทละคร นอกจากนี้ยังนำเอาความเชื่อประเพณีและศาสนามาผสมผสานกับการแสดง การแสดงจั๋วมีในทุกภูมิภาคของจีน จัดว่าเป็นจั๋วท้องถิ่น ซึ่งเป็นการแสดงโดยใช้ภาษาท้องถิ่น และมีอัตลักษณ์เฉพาะตนต่างกันไป ส่วนจั๋วที่จัดว่าเป็นจั๋วระดับประเทศคือ จั๋วปักกิ่ง ซึ่งแสดงโดยใช้ภาษาจีนกลาง และมีลักษณะเฉพาะตนเช่นกัน และในปัจจุบันถือเป็นตัวแทนจั๋วประจำชาติจีน

จั๋ว เป็นศิลปะการแสดงของชาวจีนที่ยังคงแสดงในเทศกาลสำคัญ ๆ ของจีน รวมทั้งการแสดงในประเพณีเฉลิมฉลองบูชาเทพเจ้าทางศาสนาในลัทธิความเชื่อแบบจีนและยังเป็นการเพื่อความบันเทิงของคนในสังคมทุกระดับ เมื่อการการอพยพและการตั้งถิ่นฐานชุมชนจีนในอดีต ส่งผลให้ศิลปะการแสดงนี้แพร่กระจายไปยังประเทศต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง ค.ศ. 1911

ปัจจุบันชุมชนกลุ่มเชื้อสายจีนในอุษาคเนย์ได้แก่ อินโดนีเซีย สิงคโปร์และไทย มีการฟื้นฟูการแสดงจั๋วในฐานะศิลปะวัฒนธรรมแบบจีน สำหรับไทยนั้นหลักฐานที่ปรากฏเรื่องราวของจั๋วในบันทึกของชาวตะวันตกที่เดินทางเข้ามากรุงศรีอยุธยา ช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 17 หรือ พุทธศตวรรษที่ 22 (รัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์) ต่อมาหลังการสถาปนาราชธานีแห่งใหม่ที่กรุงเทพฯ ใน ค.ศ. 1782 มีการตั้งถิ่นฐานของชุมชนชาวจีนตลอดสองฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา โดยมีศูนย์กลางใหญ่ทางเศรษฐกิจการค้าและการพาณิชย์ คือ ย่านตลาดเมืองจีน สำเพ็ง ตลาดน้อย เขาวราช พบว่าจั๋วในฐานะศิลปะ

การแสดงในมหรสพกลายเป็นส่วนหนึ่งของสังคมวัฒนธรรมไทย มีหลักฐานปรากฏว่า พระมหากษัตริย์ เจ้านายและขุนนางมีการอุปถัมภ์คณะงิ้ว และยังเป็นการแสดงในมหรสพหลวงอีกด้วย

คณะงิ้วในไทยเป็นงิ้วท้องถิ่นที่เดินทางจากมณฑลเมืองชายทะเลทางตะวันออกเฉียงใต้ของจีน ได้แก่ ผู้เจี้ยน กวางตุ้ง และไหหลำ ประกอบด้วยงิ้วฮกเกี้ยน ใช้ภาษาจีนกลางหรือแมนดาริน งิ้วกวางตุ้ง งิ้วแต้จิ๋ว และงิ้วไหหลำ ใช้ด้วยภาษาถิ่น คณะงิ้วและการแสดงงิ้วในไทยได้รับความนิยมและแพร่กระจายออกไปตามเขตชุมชนตลาดและเขตเมือง งิ้วกลายเป็นมหรสพการแสดงเพื่อความบันเทิงสำหรับชาวบ้านตามชุมชน บ่อนเบี้ยในย่านสำเพ็ง เขาวราช ตลาดน้อยและเป็นการแสดงที่แสดงในโรงงิ้ว นอกเหนือจากการแสดงในเทศกาลต่างๆ ตามศาลเจ้าของชุมชนชาวจีนทั้งในและนอกเขตกรุงเทพฯ

งิ้วที่ได้รับความนิยมในไทยมากที่สุด คือ งิ้วแต้จิ๋วมีถิ่นกำเนิดที่เมืองแต้จิ๋ว มณฑลกวางตุ้ง ประเทศจีน ซึ่งใช้ภาษาแต้จิ๋วในการแสดงและมี 2 รูปแบบเฉพาะ สำหรับ 2 การแสดงสามารถสะท้อนให้เห็นวิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรมของชาวจีนในอดีตที่ได้สืบต่อกันมาอย่างเห็นได้ชัด นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นถึงความเชื่อของชาวจีนเกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐาน กล่าวคือ หากมีการตั้งถิ่นฐานที่ใดมักจะมีการสร้างศาลเจ้าขึ้นมาควบคุมกันเสมอ และการแสดงงิ้วมีความสัมพันธ์กับศาลเจ้า คือ จะแสดงในช่วงเทศกาลหรืองานประเพณีสำคัญๆ เช่น งานฉลองศาลเจ้า งานฉลองวันสารทในเดือน 7 งานฉลองวันเทศกาลกินเจในเดือน 9 งานฉลองแก้บน ฯลฯ ซึ่งแสดงให้ถึงการนับถือเทพเจ้าผ่านพิธีกรรมต่าง ๆ และถือว่าการตอบแทนบุญคุณเทพเจ้าที่ปกป้องรักษาให้ผู้คนที่อยู่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นนั้นอยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุข

บทละครงิ้ว หรือเนื้อเรื่อง หมายถึง เรื่องราวที่แสดงมีโครงเรื่องมาจากพงศาวดารจีน เรื่องอิงประวัติศาสตร์ หรือนิทานต่างๆ ของจีน โดยนักแสดงแต่ละคนจะแสดงบทบาทได้รับตามเนื้อเรื่อง ในเนื้อเรื่องมักมีการสอดแทรกคำสอนต่างๆ ไว้ เช่น ความกตัญญู ความกล้าหาญ ความซื่อสัตย์

จากการที่งิ้วถูกใช้เป็นเครื่องบวงสรวงเทพเจ้าจีน ดังนั้นงิ้วและชุมชนถูกเชื่อมเข้าหากัน งิ้วได้เลียนแบบคำสั่งสอนการดำรงชีวิตตามความเชื่อทางคำสอน

ดั้งเดิมของจีน ด้วยคำสอนที่สื่อออกมาอยู่ในรูปของการให้กระทำดีโดยการยกตัวอย่าง เป็นเรื่องราวเล่าให้ชุมชนฟังผ่านการแสดงงิ้ว เนื้อเรื่องของงิ้วในอดีตมักออกมาในรูป ของวรรณกรรมจีน โดยมีการสอดแทรกคติ ความรู้ ความเชื่อทางศาสนา โดยมากเป็น เรื่องของวีรบุรุษหรือบรรพชนที่มีชื่อเสียง ที่มักเป็นตัวละครในวรรณกรรมขึ้นชื่อของจีน หรือเป็นเรื่องที่สื่อออกมาในเชิงการให้ข้อคิด

เนื้อหาที่จูงนำเสนอในการแสดงก็เป็นการให้แนวทางความคิด คำสอนแต่ผู้ชม รวมทั้งยังสะท้อนภาพของสังคมออกมาด้วยประการหนึ่ง ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นการแสดงออก ถึงความเป็นชาติพันธุ์ของชาวจีนว่าชาวจีนในสังคมไทยมีวิถีชีวิต และรูปแบบการ ดำรงอยู่ทางชาติพันธุ์อย่างไร

ละครจะกำเนิดขึ้นโดยอาศัยเค้าโครงและครอบครัวจากสังคม ละครที่แสดงออกมา จะเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงรูปแบบและลักษณะของวัฒนธรรมที่แตกต่างกันไป ไม่ว่าจะ เป็น อุปรากรของตะวันตก ลิเก หรืออุปรากรจีนก็ตาม ดังนั้นหากมองโครงสร้างระดับ ลึกของละครแล้ว ละครจึงเปรียบเสมือนภาพที่สังคมสะท้อนออกมา หรืออาจแสดง ในสิ่งที่สังคมมองข้าม หรือในบางครั้งก็แสดงในสิ่งที่ตรงกันข้ามความจริงโดยสิ้นเชิง เป็นการเสนอภาพสังคมในแนวทางขัดแย้งกับความจริงในสังคมลักษณะสื่อเสียด ล้อเลียนสังคม (งิ้วแต่งิ้ว ละครสังคม ศยามล เจริญรัตน์, 2544 : 11) ละครรวมเอา เหตุการณ์ สถานการณ์และความเป็นจริงของสังคมเข้าไปในบทสนทนา

ปัจจุบันยังคงมีงิ้วแต่งิ้วที่ได้รับความนิยมอยู่มากมายหลายคณะ แต่หาก การศึกษานี้ทำการสัมภาษณ์คณะแสดงงิ้ว 3 คณะ คือ คณะซิงตงเจี๋ยสูงเฮีย คณะไถหยงฮง คณะเล่าชวาเจี๋ยสูง ซึ่งจากการเก็บข้อมูลเบื้องต้นพบว่า ทั้ง 3 คณะนี้ มีการนำบทละครงิ้วแต่งิ้วมาใช้เช่นเดียวกัน จึงน่าสนใจว่ามีการนำเนื้อหาประเภทใด มาใช้สำหรับการแสดงงิ้วแต่งิ้วในปัจจุบัน และประเภทของเนื้อหาดังกล่าวส่งผลต่อ การดำรงอัตลักษณ์และความทรงจำร่วมของชาวจีนแต่งิ้วอย่างไร

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงิ้ว ผู้วิจัยได้สืบค้นงานวิจัยทั้งภาษาไทย และงานวิจัย ภาษาจีนโดยจะเริ่มจากงานวิจัยที่เป็นภาษาไทย ดังนี้

งานวิจัยเรื่องงิ้วแต้จิ๋วกับภาพสะท้อนทางวัฒนธรรมดนตรี : กรณีศึกษา
คณะเหล่าบ่วงนี้ซ่งปั้งของ วีเกียรติ मारคแมน (2539) เป็นงานวิจัยด้านมานุษยวิทยา
มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบของดนตรีกับการแสดงงิ้วแต้จิ๋วและภาพสะท้อน
ทางวัฒนธรรมดนตรีจากงิ้วโดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกตการณ์สัมภาษณ์ผล
การศึกษาพบว่า มีการใช้ทำนองดนตรีในการแสดงงิ้วแต้จิ๋วไปตามการแสดงออก
ทางอารมณ์ที่ต่างกันส่งผลให้เกิดเพลงที่หลากหลาย สามารถแสดงออกทางอารมณ์ซับซ้อน
และมีการใช้เพลงทั้งแบบแผนและที่แต่งขึ้นใหม่นอกจากนี้ยังศึกษาภาพสะท้อน
ทางวัฒนธรรมดนตรีจากงิ้วพบว่าดนตรีแสดงให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงในการผสม
วงแต่บทเพลงแต่ยังคงเอกลักษณ์ของดนตรีแบบแต้จิ๋วไว้หลายประการดนตรียังมี
บทบาทมากในด้านพิธีกรรม การสื่อสาร และการแสดงการถ่ายทอดอารมณ์
การแสดงออกของเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ความบันเทิง และยังแสดงออกถึงอำนาจ
ในการควบคุมปกครองสมาชิกของคณะงิ้วอีกด้วย

งานวิจัยเรื่อง งิ้วแต้จิ๋วในฐานะละครสังคม : สัญลักษณ์ทางชาติพันธุ์ไทยจีน
ของศยามล เจริญรัตน์ (2544) ศึกษาประวัติความเป็นมาความสำคัญและพัฒนาการ
ของงิ้วในฐานะที่เป็นเสมือนละครทางสังคมที่สามารถสะท้อนภาพของสังคมออกมา
ในรูปแบบของละครโดยการเก็บข้อมูลในเบื้องต้นพบว่ามีคณะงิ้วขนาดใหญ่ใน
ประเทศไทยจำนวน 27 คณะสัมภาษณ์แบบเจาะลึกสมาชิกคณะงิ้ว 6 คณะการศึกษา
พบว่า งิ้วเป็นการแสดงของชาวจีนที่ยังคงมีความสำคัญเพราะมีความเกี่ยวข้องกับ
ศาลเจ้าจีน การแสดงงิ้วมีพัฒนาการและถูกปรับเปลี่ยนเรื่อยมา จากฐานะสิ่งบูชา
เทพเจ้ากลายเป็นสิ่งสร้างความบันเทิงแก่ชาวจีน รวมถึงสร้างสำนึกร่วมในความเป็นจีน
สิ่งที่งิ้วนำเสนอสะท้อนถึงตัวตนของสังคมจีนภาพความเป็นจีนจากวิถีการดำเนินชีวิต
รวมทั้งสอดแทรกคำสั่งสอนเกี่ยวกับการทำความดีแก่สังคม ในแง่ของสัญลักษณ์ในงิ้ว
นั้นเป็นการให้ความหมายที่สามารถตีความได้ภายในกลุ่มคนจีนและลูกหลาน ปัจจุบัน
พบว่าความเข้มงวดในการแสดงงิ้วลดลงทั้งด้านการแสดง บุคลากรและอุปกรณ์
ประกอบฉากเนื่องจากความความนิยมในการชมงิ้วในประเทศไทยลดน้อยลง
แต้จิ๋วก็พยายามปรับเปลี่ยนรูปแบบการแสดงเพื่อความอยู่รอด อย่างไรก็ตามงิ้ว
จะไม่สูญสลายไปตราบเท่าที่ชาวจีนยังคงยึดมั่นในศาสนาและความเชื่อในบรรพบุรุษ

งานวิจัยเรื่องการวิเคราะห์แนวดำเนินทำนองของซอเดี่ยวอีในวงดนตรีประกอบการแสดงจิวไห่หล่า คณะนาศิลป์ของสมพงษ์ เมืองวัฒนะ (2545) เป็นการศึกษาแนวดำเนินทำนองของซอเดี่ยวอีในวงดนตรีประกอบการแสดงจิวไห่หล่า คณะนาศิลป์ และยังศึกษาประวัติความเป็นมา ขนบธรรมเนียม ของจิวไห่หล่า คณะนาศิลป์ การศึกษาพบว่าจิวไห่หล่าเป็นจังหวัดถิ่นที่มีรากฐานจากศิลปินวัฒนธรรมหลายแขนงของประเทศจีนหลอมรวมเข้าด้วยกัน ส่วนด้านเครื่องดนตรียังคงใช้วัสดุในท้องถิ่นนอกจากนี้ เครื่องดนตรีที่ใช้อย่างมีบทบาทในการสื่อคุณลักษณะของเสียงให้มีอารมณ์สอดคล้องกับบทละครในตอนได้เป็นอย่างดี ทำนองซอเดี่ยวอีในบทเพลงต่างๆ เป็นทำนองที่ไม่ประสานแต่จะเน้นคลอทำนองไปกับการร้องของนักแสดงจิวไห่เป็นส่วนใหญ่ และไม่มี การแปรทำนอง

งานวิจัยเรื่อง กระบวนการสร้างสรรค์การแสดงจิวไห่ไทยจากการผสมผสานทางวัฒนธรรมของธนัฐ ถิ่นวัฒนากุล (2548) เป็นงานวิจัยเชิงสร้างสรรค์ (Creative Research) จากการผสมผสานทางวัฒนธรรมของสื่อสารการแสดงเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาสื่อทางเลือกใหม่จากสุนทรียลักษณ์ของ“จิว”และวรรณกรรมเรื่องเล่าของไทยเรื่อง “พระสุธน” โดยภาษาที่ใช้ในการแสดงคือภาษาไทยผลการวิจัยพบว่ากระบวนการสร้างสรรค์การแสดงจิวไห่ไทยประกอบด้วย การเตรียมการแสดง การดำเนินการแสดง และการประเมินผลการแสดง สุนทรียลักษณ์ประกอบด้วย ศิลปะ และเทคนิคการแสดง วรรณกรรมที่ใช้ในการแสดง ประเภทและบทบาทของตัวละครดนตรี และการขับร้อง เครื่องแต่งกายและการแต่งหน้า เวที ฉาก และอุปกรณ์ประกอบฉาก และยังศึกษาทัศนคติของผู้ชมการแสดงจิวไห่ไทยพบว่าผู้ชมการแสดงชื่นชอบบทบาทของตัวละคร เครื่องแต่งกายและการแต่งหน้าในขณะนี้ดนตรีและการขับร้องกลับไม่ได้รับความชื่นชอบเท่าที่ควร

งานวิจัยเรื่อง สุนทรียรูปในสื่อสารการแสดง“จิว”ของคนไทยในปัจจุบันของ ปรีดา อัครจันทโชติ (2543) องค์กรประกอบ ได้แก่ 1) กระบวนการแสดง 2) เวที ฉาก และอุปกรณ์ 3) ดนตรีและการขับร้อง 4) ประเภทและบทบาทของตัวละคร 5) ศิลปะ และเทคนิคการแสดง 6) เครื่องแต่งกายและการแต่งหน้า 7) วรรณกรรมที่ใช้ในการแสดง โดยใช้แนวคิดเกี่ยวกับเรื่องจิวแนวคิดเรื่องนาฏกรรมกับการสื่อสาร และแนวคิดเรื่องสุนทรียทัศน์ของขงจื้อ เพื่อศึกษาการก้าวเข้าสู่อาชีพการแสดงจิว

นอกจากนี้ ปรีดา อัครจันทโชติ (2557) ยังศึกษาเรื่อง การข้ามพันวัฒนธรรมของสื่อการแสดงงิ้วในประเทศไทยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง การข้ามพันวัฒนธรรมกับความเปลี่ยนแปลงความหมายของงิ้วในประเทศไทย บทบาทหน้าที่งิ้วในประเทศไทย แบบแผนการข้ามพันวัฒนธรรมของงิ้วในประเทศไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน อำนาจที่ปรากฏอยู่ในการข้ามพันวัฒนธรรมในประเทศไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน กระบวนการข้ามพันวัฒนธรรมของงิ้วในประเทศไทยในปัจจุบัน ผลการวิจัยพบว่า การข้ามพันวัฒนธรรมของงิ้วสัมพันธ์กับความหมายทางสังคม 7 ด้าน ได้แก่ ความเชื่อทางศาสนา สถาบันกษัตริย์และราชสำนัก ความเชื่อมโยงกับประเทศจีน การขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจ การศึกษาการเมืองการปกครอง และ สื่อมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ อำนาจที่ปรากฏในการข้ามพันวัฒนธรรมของงิ้วได้แก่ อำนาจของฝ่ายปกครอง อำนาจของทุน อำนาจของสื่อมวลชน อำนาจของผู้ชม อำนาจของศาสนา และอำนาจของผู้ผลิต โดยการข้ามพันวัฒนธรรมของงิ้วมีเงื่อนไขของการสร้างสรรค์ ได้แก่ สภาพแวดล้อมมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ผู้สร้างสรรค์ตระหนักว่าความหมายแบบเดิมมีปัญหา ผู้สร้างสรรค์พยายามครอบงำหรือต่อต้านการครอบงำความหมาย การปรับเปลี่ยนมีขอบเขต และมีการผลิตซ้ำ กระบวนการข้ามพันวัฒนธรรมของงิ้วประกอบไปด้วยขั้นตอนการผลิต ขั้นตอนการเผยแพร่ ขั้นตอนการบริโภคและขั้นตอนการผลิตซ้ำ

งานวิจัยภาษาจีนที่เกี่ยวข้องกับงิ้ว จากจำนวน 3 งานวิจัย ได้แก่ ศิลปะและอัตลักษณ์ของกลุ่มย้ายถิ่น : การศึกษางิ้วแต่จิ๋วในประเทศไทย (The Art and Identity of Immigrant Ethnic Groups: A Study of Thai Chaozhou Opera) พัฒนาการของงิ้วแต่จิ๋วในประเทศไทย (The Development and Evolution of Chaozhou Opera in Thailand) และ ความสัมพันธ์ระหว่างศิลปะของบทธละครงิ้วแต่จิ๋วกับวัฒนธรรมแต่จิ๋ว (The Relationship Between the Chaozhou Opera Repertoire's Play Scripts and Chaoshan Folk Culture) โดยมีรายละเอียดตามลำดับ ดังนี้

งานวิจัยเรื่องศิลปะและอัตลักษณ์ของกลุ่มย้ายถิ่น : การศึกษางิ้วแต่จิ๋วในประเทศไทย ของ Zhang Changhong (2008) ศึกษาต้นกำเนิดงิ้วแต่จิ๋วในประเทศไทย การกลืนกลายเป็นงิ้วแต่จิ๋วสมัยใหม่ในไทยและอิทธิพลต่อศิลปะของ

ประเทศไทย และยังได้ศึกษาจิวแต่จิวกับฐานะของชาวไทยเชื้อสายจีนในประเทศไทย อีกด้วย

งานวิจัยเรื่องพัฒนาการของจิวแต่จิวในประเทศไทย ของ Chen Qingxia (2012) ศึกษาพัฒนาการของจิวแต่จิวในประเทศไทยภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ภูมิศาสตร์ และทางสังคมวัฒนธรรม การศึกษาพบว่า การสนับสนุนทางนโยบายการเมือง และการอพยพ ย้ายถิ่นของชาวจีนในพื้นที่ละเมิดความสัมพันธ์กับรูปแบบความบันเทิงที่ผู้คนยอมรับ การเปลี่ยนแปลงนโยบายทางการทูต การแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมเป็นปัจจัยที่ส่งผล ต่อพัฒนาการของจิวแต่จิว นอกจากนี้จิวแต่จิวยังมีอิทธิพลต่อการละคร วัฒนธรรมไทย อีกด้วย

งานวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างศิลปะของบทธละครจิวแต่จิวกับวัฒนธรรม แต่จิวของ Wu Dihua (2018) การศึกษาพบว่า เนื้อหาของบทธละครส่วนใหญ่มาจาก ตำนาน เรื่องเล่า ชีวิตประวัติบุคคลสำคัญในท้องถิ่น ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น นอกจากนี้ บทธละครยังปรากฏชื่อภูเขา ลำธาร โบราณสถานในบทธละครอันแสดงให้เห็นถึงการ ดำรงชีวิตชนบประเพณีต่าง ๆ ของชาวจิวแต่จิว บทธละครยังมีบทร้องสรรเสริญเรื่อง ความกตัญญู ความซื่อสัตย์ ความเที่ยงธรรม ความรักระหว่างชายหญิง ซึ่งสัมพันธ์ กับวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นถึงความขยันหมั่นเพียร ความประณีต ความเก่งกาจ เฉลียวฉลาดซึ่งถือว่าเป็นลักษณะเฉพาะของชาวจิวแต่จิว บทธละครมีบทร้องที่ไพเราะประณีตสะสละสวย และใช้ภาษาท้องถิ่นแต่จิวสำหรับการร้องกลอนสลักการพูด

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งภาษาไทยและภาษาจีนข้างต้นพบว่า มีการศึกษาในหลากหลายสาขา คือ งานวิจัยของวิเกียรติ มารคแมน ด้านวัฒนธรรม ศึกษา สมพงษ์ เมืองวัฒนะ ด้านมานุษยวิทยา ศึกษามล เจริญรัตน์ ด้านมานุษยวิทยา ธนัช ถิ่นวัฒนากุล และปรีดา อัครจันทโชติ ด้านนิเทศศาสตร์ ส่วนงานวิจัยภาษาจีนเป็นงานวิจัยด้านวัฒนธรรมศึกษา งานวิจัยเหล่านี้ได้ศึกษาจิว ในแง่ประวัติความเป็นมา และพัฒนาการศึกษาในเชิงการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมไทยจีน ด้านดนตรีประกอบการแสดงผู้วิจัยมองว่าจากงานวิจัยดังกล่าวยังขาดประเด็น ทางด้านวรรณกรรม งานวิจัยเรื่องนี้จึงเป็นการเติมเต็มและต่อยอดการศึกษาเรื่องจิว หรืออุปรากรจีนในปัจจุบัน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาวรรณกรรมและประเภทของเนื้อหาวรรณกรรมจีนที่ใช้แสดงงิ้วแต่จิวในสังคมไทยปัจจุบัน
2. เพื่อวิเคราะห์การรำงอรรถลักษณะและความทรงจำร่วมจากเนื้อหาวรรณกรรมจีนในการแสดงงิ้วแต่จิว

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยโดยการสัมภาษณ์การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วมและการวิจัยเอกสาร (Documentary research) โดยมีขั้นตอนในการวิจัยดังนี้

- 1) ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษางิ้ว ทั้งภาษาไทยและภาษาจีน
- 2) คัดเลือกคณะแสดงงิ้วแสดงในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น และจังหวัดอุบลราชธานี
- 3) สัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ หัวหน้าคณะงิ้ว 3 คณะ คือ คณะชิงตงเจี๋ยสูงเฮี้ย คณะไ่ว่หย่งฮงและ คณะเล่าซาเจี๋ยสูง
- 4) สังเกตการแสดงงิ้วของทั้ง คณะ เพื่อเก็บข้อมูลการแสดง
- 5) จัดกลุ่มประเภทวรรณกรรมงิ้วที่นำมาแสดง
- 6) วิเคราะห์อรรถลักษณะจีนและวิเคราะห์ความทรงจำร่วมที่เสนอผ่านการแสดงงิ้ว
- 7) เรียบเรียงงานวิจัย สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล

ขอบเขตการวิจัย

วรรณกรรมที่คณะงิ้วแต่จิวนำมาแสดง โดยเก็บข้อมูลจาก 3 คณะคือ คณะชิงตงเจี๋ยสูงเฮี้ย คณะไ่ว่หย่งฮงคณะเล่าซาเจี๋ยสูง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แนวคิดที่ใช้ในงานวิจัยนี้คือ อรรถลักษณะและความทรงจำร่วม (Identity and collective memory) ซึ่งเป็นแนวคิดที่ใช้ศึกษาในหลายศาสตร์ กล่าวคือ หากศึกษาตามแนวสังคมวิทยาจะมุ่งเน้นประเด็นการศึกษาด้านอรรถลักษณะทางสังคมและอรรถลักษณะ

ทางการเมืองแต่หากศึกษาเรื่องความทรงจำร่วมตามแนวประวัติศาสตร์จะให้ความ
สนใจด้านประวัติศาสตร์ความทรงจำอัตลักษณ์ส่วนบุคคลอัตลักษณ์ร่วมภายใต้
กรอบความจริงหากศึกษาตามแนวทางจิตวิทยาจะมุ่งเน้นให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่าง
ความทรงจำกับอัตลักษณ์

Jan Assmann (2010: 111 - 113) ได้เสนอว่าในระดับปัจเจกบุคคลวัตถุต่างๆ
เช่นอาหารงานเฉลิมฉลองพิธีกรรมภาพถ่ายภาพวาดเรื่องเล่าตัวบทต่างๆ ภูมิประเทศ
ไม่ได้มีความหมายในตัวเองแต่จะช่วยกระตุ้นเตือนความทรงจำของคนในสังคม
เพราะวัตถุเหล่านี้คือพื้นที่แห่งความทรงจำที่มีตัวตนหรือมีความเป็นเขาอยู่ในนั้นเมื่อ
เป็นระดับส่วนรวมแล้ววัตถุต่างๆ เช่นอนุสาวรีย์พิพิธภัณฑสถานหอสมุดจดหมายเหตุ ฯลฯ
ก็ล้วนมีความสำคัญมากขึ้นเพราะสามารถเชื่อมโยงให้คนหลายคนกลายเป็นหนึ่งและ
มีความทรงจำร่วมกันที่เรียกว่าความทรงจำร่วมทางสังคมหรือความทรงจำร่วมทาง
วัฒนธรรม (cultural memory) ความทรงจำร่วมทางวัฒนธรรมเกิดจากช่วงเวลาใดเวลา
หนึ่งในอดีตแต่ไม่ได้เป็นเพียงอดีตที่สวางหรือเก็บรักษาไว้เท่านั้นแต่ยังมีบทบาท
หรือเป็นสัญลักษณ์อยู่ในสังคมเพราะเรื่องราวในอดีตดังกล่าวได้รับการถ่ายทอด
ผ่านการเล่าขานตำนานการเขียนการแสดงในงานเฉลิมฉลองและยังคงเลื่อนไหลอยู่ใน
ปัจจุบันด้วยเหตุนี้ในบริบทของความทรงจำร่วมทางสังคมความแตกต่างระหว่างตำนาน
กับประวัติศาสตร์จึงหายไป

งานวิจัยนี้ได้นำแนวคิดดังกล่าวมาใช้เป็นเครื่องมือประกอบกรวิเคราะห์
โดยใช้ข้อมูลด้านเรื่องย่อละครที่ใช้สำหรับแสดงจิวแต่จิว ในฐานะที่เป็นความทรงจำชุด
โตชุดหนึ่งซึ่งสังคมรับรู้ร่วมกันมีส่วนก่อให้เกิดความรู้สึกว่าตนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับ
สังคมนั้นๆ ความทรงจำร่วมดังกล่าวได้รับการถ่ายทอดผ่านข้อมูลทางวัฒนธรรมประเภท
ต่างๆ ซึ่งเป็นเสมือนเครื่องมือที่ช่วยทำให้เกิดการแสดงออกและการผลิตซ้ำให้ความ
ทรงจำนั้นปรากฏอยู่อย่างต่อเนื่องในสังคม

ผลการวิจัย

ในส่วนผลของการศึกษาผู้วิจัยจะกล่าวถึงความหมายและความเป็นมาของจิว
ในประเทศไทย เพื่อแสดงให้เห็นถึงความสำคัญและความยาวนานของศิลปะการแสดง

แขนงนี้ ที่เดินทางมาพร้อมกับกาอพยพของชาวจีน และยังคงสืบทอดมาถึงปัจจุบัน และจะกล่าวถึงผลการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย 2 ส่วนคือ ส่วนที่ 1 วรรณกรรมจีนในการแสดงงิ้วแต่จิวที่ปรากฏในการแสดงของทั้ง 3 คณะ คือ คณะชิงตงเจี่ยสูงเฮีย คณะไ่ว่หย่งฮง คณะเส้าซาเจี่ยสูงส่วนที่ 2 วรรณกรรมจีนในการแสดงงิ้วแต่จิวกับการรำงอัครักษณ์และความทรงจำร่วม ทั้งนี้เพื่อให้สามารถวิเคราะห์การรำงอัครักษณ์และความทรงจำร่วม

1. ความเป็นมาของงิ้วในประเทศไทย

งิ้ว เข้ามาเมืองไทยในระยะแรกพร้อมกับการตั้งศาลเจ้า มีหลักฐานที่แสดงให้เห็นว่าคนไทยรู้จักงิ้วมาตั้งแต่ครั้งสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนกลาง ซึ่งปรากฏในบันทึกรายวันเป็นจดหมายเหตุ การเดินทางสู่ประเทศสยามของบาทหลวงเดอซัวส์ ตาซารด์ ทูตพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ในคราวที่ติดตามมองซิเออร์ เลอ เซอวาเลีย เดอโชมองต์ เมื่อวันที่ 22 กันยายน พ.ศ. 2228 เป็นการเข้ามาเจริญสัมพันธไมตรีกับไทย ในสมัยพระนารายณ์ ในบันทึกได้กล่าวถึง การได้ชมการแสดงงิ้วและพอใจเป็นอย่างมาก โดยเรียการแสดงของชาวจีน ซึ่งว่า Comedie a la Chinoife และ Unetragedie Chinoife ซึ่งแปลรวมความว่า “ละครจีน”

ในสมัยกรุงศรีอยุธยาไม่มีหลักฐานที่กล่าวถึงที่มาของการแสดงงิ้วที่ชัดเจน แต่มีหลักฐานของประเทศจีนที่สามารถสรุปได้ว่า งิ้วที่เข้ามาแสดงในสยามเมื่อสมัยกรุงศรีอยุธยานั้น คงเป็นงิ้ว 4 ชนิด คือ งิ้วไชฉิ่ง งิ้วงั่วกั๊ง งิ้วเจี่ยอิม งิ้วแป๊ะหยี่ เนื่องจากในสมัยต้นราชวงศ์ชิง (ตรงกับรัชสมัยของพระเจ้าคังซี ค.ศ. 1662-1722) เป็นช่วงที่งิ้วแต่จิวยังอยู่ในช่วงพัฒนา หรืออาจจะกล่าวได้ว่ายังไม่เจริญเต็มที่ งิ้วทั้ง 4 ชนิดนี้ ได้แพร่กระจายเข้าสู่ดินแดนทางตอนใต้ของจีน โดยทั่วไปตั้งแต่ปลายราชสมัยราชวงศ์หมิง

ในสมัยสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชหรือสมัยกรุงธนบุรี การแสดงงิ้วเป็นที่นิยมและแพร่หลายมากอาจเป็นเพราะพระองค์มีเชื้อสายจีนซึ่งเป็นยุคที่มีชาวจีนอพยพมาตั้งถิ่นฐานในเมืองไทยมากขึ้น ส่งผลให้ชาวไทยกับชาวจีนเริ่มใกล้ชิดกันมากขึ้น ปรากฏหลักฐานบันทึกชื่อเรียกของการแสดงว่า “งิ้ว” จากการบันทึกของกรมหลวงนรินทรเทวี ดังในหลักฐานเมื่อครั้งที่พระเจ้ากรุงธนบุรี โปรดเกล้าฯ ให้จัดขบวนแห่

อย่างยิ่งใหญ่ เพื่ออัญเชิญพระแก้วมรกต ซึ่งเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึกทรงยกทัพไปตี
เวียงจันทน์และทรงอัญเชิญลงมาด้วย ในขบวนแห่นอกจากจะมีฆน ละคร ดนตรีปี่พาทย์
แล้ว ยังมีหมายรับสั่งให้มี “จิว” ไปแสดงในเรือด้วย ดังความที่ว่า “จิวลงสามบ้าน
พระยาราชาเศรษฐีหนึ่ง หลวงรักษาสมบัติหนึ่ง รวมมีจิวด้วยกันถึง 2 ลำ”

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยปรากฏการแสดงจิวใน
พระราชนิพนธ์เรื่อง อิเหนา ตอน อภิเษกพระราชบุตรและพระราชธิดาที่พระนคร
หลังเสร็จพิธีอภิเษกแล้วได้มีมหรสพฉลองเป็นงานเอ็กกรีก และ คำว่า “จิว” ซึ่งหมายถึง
ละครจีน เช่นกัน

สมัยนั้นเจ้านายหลายพระองค์มีคณะจิวส่วนพระองค์ คนไทยนิยมจิวเป็น
อย่างมากจนสามารถฟังเพียงเสียงกลองก็สามารถทราบได้ว่าจิวจะแสดงเรื่องใด
นอกจากนี้ยังมีการตั้งชื่อเรียกจิวประเภทต่างๆ ตามเสียงกลอง เสียงฆ้องที่ได้ยิน เช่น จิว
ตุ้บ จิวตุ้บโขง จิวตึกแก้ง จิวตึกแซ่ (พระสันตต์อักษรสาร : 2516)

จิวแต่จิวเริ่มเฟื่องฟูอย่างมากในสมัยพระเจ้ากรุงสุ (ค. ศ. 1875 - 1908) ซึ่งตรงกับ
สมัยรัชกาลที่ 5 ของไทยมีการเดินทางมาแสดงในเมืองไทย และไปแสดงยัง
ต่างประเทศอื่น ๆ มากขึ้นจนกระทั่งหลังจากสิ้นยุคพระนางซุสีไทเฮาและพระเจ้ากรุงสุ

“จิว” นับว่าเป็นมหรสพจีนที่เก่าแก่และมีความสำคัญอย่างมากสมัยรัชกาลที่ 5
เป็นยุคที่จิวเฟื่องฟูถึงขนาดมีโรงเรียนสอนจิวเกิดขึ้นหลายแห่งและมีการฝึกหัดจิวไทยขึ้น
เองมีเจ้านายหลายพระองค์เป็นเจ้าของโรงจิว (อภิโชค แซ่ไคว้, 2541: 24) รวมไปถึงกรม
พระราชวังบวรวิไชยชาญ (สมัยรัชกาลที่ 3) ก็ทรงเป็นเจ้าของโรงจิวโรงหนึ่งยังเรียกกัน
ติดปากว่า “จิววังหน้า” จนสมัยรัชกาลที่ 5 ก็มีหลักฐานปรากฏว่าคนไทยได้นำศิลปะ
การแสดงจิวมาประยุกต์ใช้กับละครไทยอยู่บ้างดังที่ขุนวิจิตรมาตรา (2523: 52) กล่าวถึง
การแสดงจิวกับละครไทยไว้ว่า

“ว่าถึงจิวแล้วเป็นมหรสพที่ไทยนิยมกันไม่น้อยเหมือนกันสมัยนั้น
ได้ยินคนพูดถึง “จิววังหน้า” บ่อยๆ ผู้ใหญ่ที่ตีอกผันทักเคยเล่าว่าวังหน้า
ในรัชกาลที่ 5 มีจิวที่เป็นคนไทยทั้งโรงคือเอาคนไทยมาหัดให้เล่นแบบ
จิวจีนแท้ๆ สร้างเครื่องแต่งตัวและเครื่องใช้ออกโรงเล่นอย่างจิวจีนต่อมา
ได้ยินว่าละครเจ้าพระยามหินทรศักดิ์ธำรงเล่นจิวแต่จะเล่นอย่างไร

ไม่ทราบยี่เกมียี่เกหลวงสันท์เล่นงิ้วที่มีตัวเทียกากิม (ในเรื่องสัวยถัง)...
เข้าใจว่าแต่งตัวเป็นงิ้วแต่ร้องอย่างยี่เกเมื่อละครปรีดาคล้ายของเสด็จ
ในกรมพระนราธิปเกิดขึ้นปรากฏว่าเรื่องหนึ่งเล่นเป็นงิ้วแต่ทรงไว้โนบท
ว่า “เล่นอย่างละครร้อง” ตามที่ข้าพเจ้าได้ดูเมื่อเป็นเด็กู้สึกว่าทุกอย่าง
เล่นใกล้เคียงไปข้างเงินมาก ... ข้าพเจ้าได้ดูตั้งแต่ละครปรีดาคล้ายเล่นงิ้ว
เป็นครั้งแรกกระบวนเล่นทุกอย่างรู้สึกรู้ว่าน่าดูกว่างิ้วจริง”

จากข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่า “งิ้ว” นับเป็นมหรสพจีนที่เก่าแก่และมีความ
สำคัญอย่างมากต่อชาวจีน มีหลักฐานพบว่างิ้วแพร่หลายเข้ามาในประเทศไทยตั้งแต่
สมัยอยุธยาเรื่อยมาจนสมัยรัชกาลที่ 5 เป็นยุคที่งิ้วเฟื่องฟู และยังคงสืบทอดเรื่อยมาถึง
ปัจจุบัน

2. วรรณกรรมจีนในการแสดงงิ้วแต่จิ๋วในปัจจุบัน

วรรณกรรมจีนในประเด็นนี้หมายถึง เรื่องย่อที่ใช้สำหรับแสดงงิ้ว ส่วนใหญ่เป็น
เรื่องราวที่แสดงมีโครงเรื่องจากพงศาวดารจีน เรื่องอิงประวัติศาสตร์ เรื่องเล่าขานใน
ท้องถิ่น การแต่งขึ้นของนักเขียนบทละครแต่จิ๋ว ส่วนใหญ่เป็นเนื้อหาที่มีการสอดแทรก
แง่คิด และคุณธรรมดั้งเดิมของชาวจีน

จากการลงภาคสนามสัมภาษณ์คณะงิ้วทั้ง 3 คณะ คือ คณะชิงตงเจี่ยสูงเฮีย
คณะไ่ว่หย่งฮงคณะเล่าชาเจี่ยสูงปรากฏวรรณกรรมจีนที่นำมาแสดง โดยใช้ชื่อเรื่อง
ตามภาษาแต่จิ๋วว่า หลี่จิ้งจี้ ตั้งซาโหวงเนี่ย เหน่าไทย ฉ่าบ่งหวย นู๋ซังซัวซ้อ แจงหมวย
หวังโห ภาค 3 อ่วงมั่งซวงอู่ย หู่แบ้จัมจ้อ เหน่าไคฮง ปวงเซียง เปียงเซี่ยฮงฮวย
อวงเหงียบแจ้ เตียสี่ทวยยี้ หลี่ฮื้อเทียวเหล่งมั่ง ต้วยเกี้ยหวย ฮวงเจี่ยอ้วง ต่วงเกี้ยหวย

จากวรรณกรรมข้างต้น ผู้วิจัยได้เปรียบเทียบกับวรรณกรรมที่มีการศึกษาและ
รวบรวมในประเทศจีน ตีพิมพ์โดยสำนักพิมพ์ประชาชนกวางตุ้งชื่อหนังสือ Research
on Chaozhou Opera Repertoire's Play Scripts รวบรวมโดย Lin Chunjun และ Chen
Liming

3. ประเภทของวรรณกรรมจีนกับการดำรงอัตลักษณ์และความทรงจำร่วม

ในปี 2539 วีเกียรติ มารคแมนได้ศึกษาเรื่อง “จิวแต่จิว” กับภาพสะท้อนทางวัฒนธรรมดนตรี : กรณีศึกษาคณะเหล่าบ่วงนี้ซึ่งปั้ง”และได้จัดประเภทของเนื้อเรื่องวรรณกรรมจีนในการแสดงจิวแต่จิวมากถึง 6 ประเภท คือ

1. เรื่องจากประวัติศาสตร์และพงศาวดาร
2. เรื่องจากนิยายที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย
3. เรื่องจากนิทานพื้นเมืองแต่จิว
4. เรื่องราวการอพยพ รูปแบบ วิธีการ การเข้ามาตั้งบ้านเรือน
5. เรื่องที่ได้รับอิทธิพลจากภาพยนตร์หรือโทรทัศน์
6. เรื่องที่รับรูปแบบเนื้อหาสืบต่อจากจิวได้

จากข้อมูลวรรณกรรมที่เก็บจากภาคสนามสามารถแบ่งประเภทของเนื้อเรื่องวรรณกรรมจีนในการแสดงจิวแต่จิวในปัจจุบันออกเพียง 2 ประเภทดังนี้

1. เรื่องจากประวัติศาสตร์และบุคคลสำคัญ พบ 1 เรื่อง คือ โหงวจือคั่วส่วย
2. เรื่องจากเรื่องราวที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น คือ หลี่จิ้งจี้ ตั้งซาโหงงเนี้ย เหน่าไทย ฉ่าปังหวย ปู้ซังซัวซ้อ แจงหมวยหวังโห ภาค 3 อ่วงมั่งซวงอู๋ย หู่แบ้จุ่มจ้อ เหน่าไคฮง ปวงเซียง เปียงเซียงฮงฮวย อวงเหียงบแจ เตียสี้โหวยี้ หลี่ฮ้อเทียวเหล่งมั่ง ตวยเกี้ยหวย ฮวงเจี้ยฮิวง ต่วงเกี้ยหวย

ประเภทของวรรณกรรมจีนในการแสดงจิวแต่จิวในปัจจุบันพบว่ามีการเลือกใช้วรรณกรรมเพียง 2 ประเภทเท่านั้น ซึ่งเป็นจำนวนที่ลดน้อยลง แสดงให้เห็นถึงความนิยมประเภทอื่นๆ ลดน้อยลง แต่เน้นวรรณกรรมที่เป็นนิทานพื้นเมือง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการดำรงอัตลักษณ์ของจีนผ่านการแสดงจิวในปัจจุบัน เพื่อให้เกิดความทรงจำร่วมของชาวจีนที่สามารถสื่อสารภาษาจีนได้

อัตลักษณ์จีน หรือความเป็นจีนในสังคมไทยนั้น หากย้อนกลับไปดูในอดีตพบว่ากลุ่มชาวจีนอพยพหนีความยากลำบากจากภัยธรรมชาติและปัญหาทางการเมืองของจีน เข้ามาตั้งถิ่นฐานทำมาหากินในประเทศไทย เมื่อมีจำนวนเพิ่มขึ้นจึงก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ เช่น การก่อจลาจลของแรงงานกรรมกรชาวจีนที่ลูกหลานจนทำให้เกิดความรุนแรง การแก้ปัญหาของไทยในยุคนี้คือการใช้กำลังเข้าปราบปราม ซึ่งเป็น

การแก้ปัญหาชั่วคราว ต่อมารัฐไทยได้สร้างวาทกรรมความเป็นชาตินิยมขึ้นมา เป็นบรรทัดฐานขึ้นมากำหนดความเป็นไทย ซึ่งภายใต้ความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ชาวไทยเป็นชนกลุ่มใหญ่และชาวจีนเป็นชนกลุ่มน้อย นโยบายการผสมผสานและกลมกลืนการเข้าสู่สังคมไทย เป็นกลยุทธ์เชิงอำนาจที่รัฐไทยนำมาใช้ต่อกลุ่มชาวจีน

การเดินทางมาพร้อมกับชาวจีนอพยพสู่ประเทศไทยคือเรื่องของวิถีแบบจีน ทั้งการดำรงชีวิตอาหารการกินการแต่งกายสิ่งของเครื่องใช้ภาษาวัฒนธรรมประเพณี ความเชื่อและศาสนาการรับรู้ปรากฏการณ์การอพยพของชาวจีนในสังคมไทยก็แสดงออกในเชิงลบด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะในระยะที่รัฐไทยดำเนินนโยบายชาตินิยม และมีความไม่วางใจต่ออุดมการณ์ชาตินิยม และความจงรักภักดีต่อประเทศจีนของชาวจีนโพ้นทะเลในประเทศไทย ระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 ชาวจีนในประเทศไทยก็ต้องเผชิญภาวะ “หวานอมขมกลืน” ระหว่างความผูกพันต่อประเทศจีน และข้อปฏิบัติตามข้อเรียกร้องของกองทัพญี่ปุ่น ในการแสดงหาข่าวให้กองทัพและแสวงหากรรมกรจีนสำหรับการทำงานก่อสร้างทางรถไฟที่กาญจนบุรี ซึ่งเป็นความร่วมมือที่ทางรัฐบาลไทยขอมา (สุภางค์ จันทวานิช, 2534)

วรรณกรรมจีนในการแสดงงิ้วแต้จิ๋วในปัจจุบัน แสดงให้เห็นถึงการรำงอัตลักษณ์ของจีนแต้จิ๋ว กล่าวคือ มีการนำวรรณกรรมที่เป็นนิทานพื้นเมืองแต้จิ๋วหรือเรื่องราวที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นมาใช้สำหรับการแสดงเป็นจำนวนมากกว่าวรรณกรรมประเภทอื่น ๆ ทั้งนี้อาจจะไม่ใช่เพียงการรำงอัตลักษณ์ แต่ยังแสดงให้เห็นถึงการพยายามสร้าง ความทรงจำร่วมอีกด้วย โดยเฉพาะกลุ่มผู้ดูที่ส่วนใหญ่เป็นคนสูงวัยและมีความรู้ภาษาถิ่นของตน คงคุ้นเคยกับวรรณกรรมที่เลือกนำมาแสดงงิ้ว

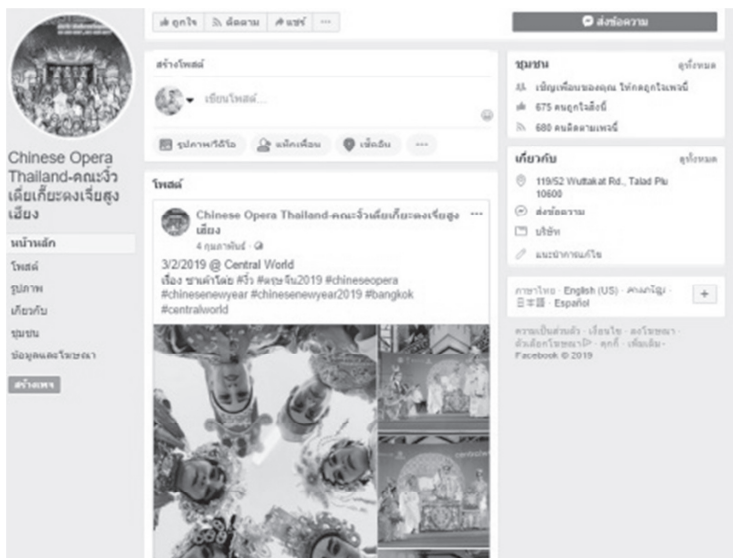
ในสภาพสังคมที่เปลี่ยนไปงิ้วแต้จิ๋วในสังคมไทยปัจจุบัน ก็มีการปรับเปลี่ยนเพื่อสามารถอยู่รอดตามยุคสมัย มีการสร้างเพจ (Page) ใน Facebook เพื่อประชาสัมพันธ์ คณะของตนเองให้เป็นที่รู้จักและติดตามผลงาน นอกจากนี้ยังสะดวกต่อการติดต่ออีกด้วย

ภาพที่ 1 : เพจคณะไฉ่หย่งฮง

ภาพที่ 2 : เพจคณะเล้าซาเจี้ยสูง

ภาพที่ 3 : เพลิดเพลินกับซิงตงเจี๋ยสูงเสี๋ย

สรูป และอภิปรายผล

วัฒนธรรมประเพณีของชาวจีนมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะที่ไม่เหมือนกับประเพณีของคนกลุ่มใหญ่ของประเทศและเอกลักษณ์ที่น่าสังเกตอีกประการหนึ่งคือชาวจีนไม่ว่าจะอพยพไปตั้งถิ่นฐานในที่ใดมักจะยังคงรำงอตัลัษณ์โดยจะพยายามรักษาความเป็นตัวตนของตนเองในประเทศนั้นๆ เห็นได้ชัดในหลายประเทศจะมี “Chinatown” ในประเทศไทยอตัลัษณ์หรือความเป็นจีนยังคงแสดงให้เห็นได้อย่างชัดเจนวัฒนธรรมการไหว้บรรพบุรุษ นอกจากนี้ยังมีวัฒนธรรมอื่นที่มีอิทธิพลต่อสังคมไทย เช่น การแก้ปืซง การไปทำบุญ ขอรพร ในศาสนสถานที่มีศิลปะแบบจีนอย่างวัดเล่งเน่ยยี่

การศึกษาเรื่อง การรำงอตัลัษณ์แลลความทรงจำร่วมจากวรรณกรรมจีนสำหรับการแสดงงิ้วตั้จิวในสังคมไทยปัจจุบันนั้น จึงเป็นส่วนหนึ่งที่พยายามแสดงให้เห็นถึงความพยายามแสดงตัวตนผ่านการแสดงของชาวจีนตั้จิว ซึ่งเป็นกลุ่มชนจีนที่ในอดีตอพยพเข้ามาในไทยมากที่สุด ถึงแม้กระแสดความนิยมงิ้วในปัจจุบันจะไม่มาก

เท่าอดีต ส่วนหนึ่งอาจจะเป็นเพราะข้อจำกัดด้านภาษา เนื่องจากการแสดงจิวแต่จิว ใช้ภาษาจีนแต่จิวในการแสดง ประกอบกับการมีสื่อบันเทิงอื่นๆ ที่เข้ากับยุคสมัย และ ทำให้คนปัจจุบันมีทางเลือกในการชมสื่อบันเทิงอื่นมากยิ่งขึ้น แต่ “จิวแต่จิว” ก็ไม่ได้ สูญหายไปจากสังคมไทยนอกจากนี้การแสดงยังนำวรรณกรรมจีนมาใช้แสดงอีกด้วย งานวิจัยนี้พบว่า วรรณกรรมที่นำมาแสดงเป็นจำนวนมากเป็นนิทานของชาวจีนแต่จิว ซึ่งเป็นเรื่องที่มีการบันทึกในหนังสือ *Research on Chaozhou Opera Repertoire's Play Scripts* โดย Lin Chunjun และ Chen Liming ข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงการ ดำรงอัตลักษณ์และความทรงจำร่วมของชาวจีนแต่จิวในสังคมไทยปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

- ธนัช ถิ่นวัฒนากุล. (2548). *กระบวนการสร้างสรรค์การแสดงจิวไทยจากการผสมผสานทางวัฒนธรรม*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต (วทว. วิชา และสื่อสารการการแสดง) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรีดา อัครจันทโชติ. (2543). *สุนทรียรูปในสื่อสารการแสดง “จิว” ของคนไทยในปัจจุบัน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต (วทว. วิชา และสื่อสาร การการแสดง) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรีดา อัครจันทโชติ. (2557). *การข้ามพันวัฒนธรรมของสื่อการแสดงจิวในประเทศไทย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์ดุริยางค์บัณฑิต (นิเทศศาสตร์) จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- วีเกียรติ มารคแมน. (2539). *“จิวแต่จิว” กับภาพสะท้อนทางวัฒนธรรมดนตรี : กรณีศึกษาคณะเหล่าบัววงนี้ซ่ง*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (วัฒนธรรมศึกษา) มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ศยามล เจริญรัตน์. (2544). *จิวแต่จิว ในฐานะละครสังคม : สัญลักษณ์ทางชาติพันธุ์ไทยจีน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (มานุษยวิทยา) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สมพงษ์ เมืองวัฒนะ. (2545). *การวิเคราะห์แนวดำเนินทำนองของซอเดี่ยวอี๋ในวงดนตรี ประกอบการแสดงงิ้วไหหลำ คณะนาศิลป์*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปกรรม ศาสตรมหาบัณฑิต(มานุษยวิทยา)มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุภางค์ จันทวานิช และคณะ. (2534). *ชาวจีนแต้จิวในประเทศไทยและในภูมิภาคเอนาเดิม ที่ไเอชัน*. สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Assmann, Jan. (2010). *Communicative and Cultural Memory*. In Astrid Erll, and AndgarNunning, *Ads.A Companion to cultural memory studies*, 109-113. German : Walter de GruyterHmbH.
- Chen Qingxia. (2012). *The Development and Evolution of Chaozhou Opera in Thailand*, Master's Thesis, Chongqing University.
- Lin Chunjun, Chen Liming. (1999). *Research on Chaozhou Opera Repertoire's Play Scripts*. Guangdong: Guangdong People Press.
- Wu Dihua. (2014). *The Relationship Between the Chaozhou Opera Repertoire's Play Scripts and Chaoshan Folk Culture*. Nationality Folk Culture Journal.
- Yuan Kai. (2014). *The Roles of NGOs in Promoting the Thai and Chinese Cultures*. Master's Thesis, Shandong University.
- Zhang Changhong. (2008). *The Art and Identity of Immigrant Ethnic Groups: A Study of Thai-Chaozhou Opera*. Doctor's Thesis, Xiamen University.
- Zhang Changhong. (2010). *From Local Opera to National Art: A Study of The Identity of Chaozhou Opera in Thailand*. Chinese Literature Journal.
- Zhang Changhong. (2010). *God Worshipping Performance in Chaozhou Opera and Thai-language Chaozhou Opera: Sociological Reflection on Thailand Chaozhou Opera*. Southeast Asian Studies.